

ΑΚΑΠΝΙΣΤΟΝ ΜΕΛΙ

Παρά Στράβωνι (400 Α) ἀναγινώσκειται: « τοῦ δὲ μέλιτος ἀρίστου τῶν πάντων ὄντος τοῦ Ἄττικοῦ πολὺ βέλτιστόν φασι τὸ ἐν τοῖς ἀργυρείοις, ὃ καὶ ἀκάπνιστον καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς σκευασίας ». Ὁ Στράβων εἶτε γνωστὸν θεωρῶν τὸν τρόπον τῆς σκευασίας τοῦ ἀκαπνίστου μέλιτος καὶ ἀνάξιον περιγραφῆς εἶτε ὅλως μὴ πολυπραγμονῶν περὶ αὐτοῦ, οὐδὲν ἐπὶ πλέον λέγει. Ἄλλ' ὁ Πλίνιος, ὅστις καλεῖ τὸ τοιοῦτον μέλι ἄκαπνον, παρέχει εἰς ἡμᾶς τὸν λόγον τῆς προκειμένης προσηγορίας λέγων τὰ ἑξῆς: « . . . rursus nimio fumo inficiuntur; quarum injuriam celerrime sentiunt mella, vel minimo contactu roris acescencia. Et ob id inter genera servatur, quod a carne vocant ». Ἦτοι κατὰ τὸν Πλίνιον τὸ μέλι, τὸ ὁποῖον συλλέγεται διὰ τοῦ καπνίσματος τῶν μελισσῶν ἐπηρεάζεται ὑπ' αὐτοῦ καὶ μὲ τὴν ἐλαχίστην ἐπαφήν τῆς δρόσου ξινίζει· διὰ τοῦτο τὸ καλύτερον μέλι εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὀνομάζουσι ἄκαπνον. Ἡ ἐρμηνεῖα αὕτη τοῦ Πλινίου παρελήφθη ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου « mel quod fumo non adhibito exemptum est » καὶ παρὰ τούτου μετεβιβάσθη ἀνεξελέγκτως εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Λεξικά, μὴ ἐξαιρουμένου μηδ' αὐτοῦ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Λεξικοῦ τοῦ Daremberg-Saglio, τὸ ὁποῖον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας συνετάχθη. Ἄλλ' ἐκ τῆς ἐξετάσεως τοῦ πράγματος, ὡς νῦν ἔχει, ἡ ἀνωτέρω ἐρμηνεῖα ἐλέγχεται ἄντικρυς ἐσφαλμένη.

Καὶ δὴ, σήμερον τὸ μέλι συλλέγεται πάντοτε διὰ καπνίσματος, πλὴν σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων, ὁπότε μελισσοῦργοι ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἀσχολούμενοι μὲ τὰς μελίσσας κατέστησαν ὅλως ἀπαθεῖς εἰς τοὺς κεντρισμοὺς τῶν μελισσῶν καὶ ἔνεκα τούτου συλλέγουσι τὰς κηρήθρας ἀπὸ τῶν κυψελῶν ἄνευ καπνίσματος· ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ τῶν οὕτω συλλεχθεισῶν κηρηθρῶν μέλι θεωρεῖται ὁμοιότατον πρὸς τὸ ἄλλο καὶ εἰς οὐδένα μελισσοῦργὸν ἐπῆλθέ ποτε νὰ ἀποθέσῃ τοῦτο χωριστὰ ὡς ἐξαιρετον. Ὅσακις ὅμως ὁ μελισσοῦργὸς θέλει νὰ παρασκευάσῃ μέλι ὄντως ἐξαιρετον, χάριν ἰδίας χρήσεως ἢ καλοῦ τινος φίλου, τότε τινὰς τῶν συλλεχθεισῶν κηρηθρῶν τοποθετεῖ ἐντὸς κοφίνιου ἐπ' ἀλλήλας, θέτει μεταξὺ αὐτῶν καλάμους, ἵνα οὕτω μὴ ἐφάπτωνται ἀλλήλων, ὑπὸ τὸ κοφίνιον δὲ προσαρμόζει κατάλληλον δοχεῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ῥέει τὸ μέλι τὸ οὕτως αὐτομάτως ἐκχυνόμενον ἀπὸ τῶν κηρηθρῶν· εἶναι δὲ τὸ μέλι τοῦτο διανγέστατον καὶ καλεῖται ἐνιαχοῦ ἄκαον (ἐν Εὐβοίᾳ) καὶ ἀθέριστον (ἐν Τριπόλει). Τὸ δὲ πολὺ μέλι, τὸ προωρισμένον διὰ τὸν ἔμπορον, ἀποχωρίζεται τῶν κηρηθρῶν διὰ θλίψεως αὐτῶν μεταξὺ τῶν χειρῶν· ἐπειδὴ δὲ αἱ κηρήθραι συνήθως περιέχουσι γόνον, μικροὺς σκόληκας καὶ τεθνηκυίας μελίσσας, τὸ τοιοῦτον διὰ τῆς ἐκθλίψεως μέλι δὲν εἶναι διαυ-

γές, δι' ὃ τὸ περιέχον αὐτὸ δοχεῖον εἴτε ἐκτίθεται εἰς θερμὸν ἥλιον εἴτε τίθεται ἐπὶ ἐλαφρᾶς πυρᾶς, ὅποτε τὸ μέλι θερμανθὲν χάνει τὴν συνεκτικότητά του, καθίσταται λεπτὸν ὡς ὕδωρ καὶ αἱ περιεχόμεναι ἀκαθαρσίαι κατασταλάζουν εἰς τὸν πυθμένα τοῦ δοχείου. Τούτου λοιπὸν τοῦ μέλιτος διακρίνεται τὸ ἀκάπνιστον τοῦ Στράβωνος, τοῦ ὁποῖου ἡ σκευασία πιθανώτατα ἦτο παραπλησία πρὸς τὴν σήμερον ἐφαρμοζομένην ὑπὸ αὐτοδιδάκτων μελισσοργῶν.

Τὸ ἀκάπνιστον μέλι τοῦ Στράβωνος ἢ τὸ ἄκαπνον τοῦ Πλινίου φαίνεται ὅτι ἐλέγετο δι' ὄλης τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ μέσου αἰῶνος, διότι ἀναγινώσκεται καὶ ἐν βιβλίῳ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος μ. Χ.: «κεράμια μικρά... ἄπερ ἐπεγέγραπτο τινὰ μὲν μέλι πρωτεῖον, τινὰ δὲ μέλι ἀκάπνιστον»¹. Καὶ παρὰ Πτωχοπροδρομῶ ἀναγινώσκεται μέλι ἀκάπνιν: «ἀμανιτάρια, ὄξος τε καὶ μέλιν ἐκ τὸ ἀκάπνιν, | καὶ ἀπέσω κείται κόκκινη μεγάλη φιλομήλα», ὅπερ ἐρμηνεύεται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν αὐτοῦ *miel qu'on a retiré de la ruche avant d'avoir enfumé les abeilles*².

Καὶ σήμερον δὲ λέγεται ἐν Δαρδανελίοις καὶ Μαδύτῃ ἄκαπνον μέλι τὸ μὴ θερμανθὲν διὰ τῆς πυρᾶς. Καὶ οἱ μὲν συλλογεῖς δὲν λέγουσι πλείονα, εἶναι ὅμως πιθανώτατον ὅτι καὶ ἐνταῦθα δηλοῦται τὸ μέλι, ὅπερ ἄλλαχού καλεῖται ἄκαον ἢ ἀθήρμιστον.

Τὸ αὐτὸ μὲ τὸ ἀκάπνιστον μέλι εἶναι τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπίσης μαρτυρούμενον ἄπυρον μέλι· οὕτω παρὰ Λουκιανῶ (Πλοῖψ, 23) λέγεται «εἶτα δεῖπνα ἐπὶ χρυσοῦ... τάριχος μὲν ἐξ Ἰβηρίας, οἶνον δὲ ἐξ Ἰταλίας, ἔλαιον ἐξ Ἰβηρίας καὶ τοῦτο, μέλι δὲ ἡμέτερον τὸ ἄπυρον...», ἐρμηνεύεται δὲ ἐν τῷ Θησαυρῷ ἐτυμολογικῶς καὶ οὐχὶ ἀπὸ γνώσεως τοῦ πράγματος: *mel non coctum, s. crudum*, δηλ. οὐχὶ βρασμένον, ἀλλὰ ὠμόν· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα προφανῶς νοεῖται μέλι οὐχὶ πυρρασμένον, ἦτοι οὐχὶ θερμανθὲν καθὰ καὶ ἀκάπνιστον³.

Τὸ παράδειγμα τοῦτο δεικνύει πόσον ἐπισηφалὲς πρᾶγμα εἶναι νὰ ἀποδίδῃ τις σημασίαν εἰς λέξιν ὀρμώμενος ἐκ μόνης τῆς ἐτυμολογικῆς αὐτῆς σχέσεως, μὴ προσέχων δὲ εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἡ γλῶσσα δὲν ἀποτελεῖται ἐκ μαθηματικῶν ἐξισώσεων, ὥστε ἐξ ὄρισμένων δεδομένων νὰ συνάγῃ τις πάντοτε ὄρισμένα συμπεράσματα· τὴν χρῆσιν καὶ σημασίαν τῆς λέξεως κανονίζει ἡ ψυχολογικὴ ἀνάγκη τῶν λαλούντων.

ΒΑΣ. ΦΑΒΗΣ

¹ Ἐν βίῳ Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος, ὑπὸ Λεοντίου Νεαπόλεως Κύπρου, δημοσιουθέντι ἐν *Analecta Bollandiana* τόμ. 45 (σελ. 85, 7).

² Hesseling-Pernot, *Poèmes Prodrômiques* 3, 151. ἱ. κ. Κορᾶ ἢ, *Ἄτακτ.* 1, 253.

³ Τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν μέλι πρωτεῖον πιστοῦται ὑπὸ τοῦ κ. Πεζοπούλου καὶ ἄλλοθεν (ἱ. Ἀθηνᾶς 23, 118). Φαίνεται δ' ὅτι διὰ τῆς προσηγορίας πρωτεῖον δὲν ἐδηλοῦτο μέλι διάφορον τοῦ ἀκάπνιστου, ἀλλὰ γενικώτερον ἐχαρακτηρίζετο οὕτω. Ἐχει δὲ τὸ πρωτεῖον μέλι πρὸς τὸ ἀκάπνιστον μέλι ὡς τὸ πρωτεῖον ἔλαιον πρὸς τὸ ὄμφακινον ἔλαιον.